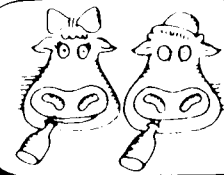

גידול

גידול עגלות לרפת החלב

עופר קרול – "החקלאית"

רפתנים טובים ומנוסים להוסיף לתערובת היונקים כ-2%–4% שברי חרובים, אשר היו מייבאים מעירק במיוחד לכך. החרוב מכיל סיבים מחד, – ומעט טונינים מונועי שלשול, מאידך. נכון שבעודף חרובים יש חשש להפרעות בעיכול, אבל בכמות קטנה נראה שכדאי ללקט מעט חרובים שנמצאים אצלנו ללא שימוש בכל רחבי הארץ, ואולי לשפר במעט את גידול היונקים.

המטרה בגידול המבכירה היא בהמה גדולה ולא שמנה. חוקרים מאוניברסיטת קורנל בארה"ב ממליצים על עקומת גידול עגלות, אשר תביא אותן למשקל של כ-525 ק"ג בגיל 24 חודש. משקל אופטימלי להזרעה יהיה כ-443 ק"ג.

כלומר, קצב גדילה מהיר בגיל צעיר תוך כדי ירידה בקצב הגדילה עם הבגרות. האם ניתן לעמוד בהמלצות של קורנל? נראה לי שכן ואפילו כדאי. הדרך לעמוד בהמלצות מתחילה ביונקים. הגמילה יכולה להיות ב-6–8 שבועות. בליל יונקים יינתן לצריכה חופשית, טרי מדי יום, לפחות עד גיל 3 חודשים. במידה שהבליל עשיר דיו (18% חלבון ו-1.85 ריכוזיות אנרגיה נטו), ניתן ואף רצוי לדעתי להמירו בהדרגה בבליל חולבות מקובל במשק כבר מהגמילה ולהמשיך בו עד גיל 7–8 חודשים. בליל עגלות המכיל כ-12%–12.5 חלבון ו-1.37 אנרגיה נטו יינתן לצריכה חופשית מגיל 8

במשך שנים רבות, מאז שהונהגו אצלנו סיכומים כלכליים שנתיים להשוואה בין המשקים, הטיפו לנו הכלכלנים להזיל את עלות גידול המבכירה. כתוצאה ירדו ההוצאות וזאת דרך הזולת המנה בשימוש עם הרבה זבל עופות, טפיוקה וקש. לאלה נוספו תחמיץ חיטה מקולקל, שהיה חבל לזרוק וכמויות בלתי מבוקרות של שאריות בליל חולבות.

התוצאה לא איחרה לבוא: בשנים האחרונות, עם המעבר לאביסת יונקים בבליל ("בליל בן-אשר") ופעולת ההסברה האינטנסיבית בהנהגתו של ד"ר עודד ניר, חל שינוי משמעותי בתהליך גידול בעגלות. היום יותר ויותר מבינינו מבינים, כי השקעה נבונה בעגלה אינה בזבז אלא יצירת תשתית לרפת טובה ויעילה יותר בעתיד.

נכון, כבר לפני כ-20 שנה היתה תפנית במשק הישראלי במעבר להמלטה בגיל שנתיים, ועל כך מגיע הקרדיט לד"ר שמואל אמיר. אבל רק לאחרונה אנחנו מרגישים שינוי אמיתי בגישה לנושא, אשר אם נתמיד להשקיע בו בצורה מבוקרת, ללא ספק יתן את פריו בעתיד הקרוב ביותר.

בחודש מאי 1993, כאשר היינו קבוצת רפתנים בסיוור באירופה וראינו את המבכירות הגדולות (ולא שמנות) ואת תנובתן, הבנו שהדבר אפשרי ומעשי. עוד בשנות ה-70, כאשר ביקרתי ועבדתי באנגליה היה מקובל בין

הגיל בחודשים	7	12	18	24
תוספת משקל יומית, ק"ג	1.098	0.945	0.564	0.284

מייגבינה שניתנים ללא הגבלה גורמים לצריכה מוגזמת של אנרגיה על חשבון המזון הגס, והתוצאה היא השמנה. מי שמשמש במייגבינה, רצוי שיבקר את כמותם וידאג לחציר דגן לצריכה חופשית.

כמו בשטחים אחרים, המעשה ברפת הוא אמנות האפשר. לכן נראה, שתערובות החליפה המקובלות היום יכולות להיות חלק מבליט היונקים. מאידך, מי שאין לו מרכז מזון מסודר והתערובת כולה "חליפה", רצוי שיקנה תערובת יונקים שהוכנה במיוחד ואותה יכלול עם החציר המשובח וגרעיני הכותנה.

כאמור למעלה, הקש יכול להוות חלק מהמזון הגס בבליט העגלות. אבל לא נראה לי נכון להכלילו בבליט היונקים, באשר "עלותו" בחלבון מטבולי ובזבוב האנרגיה רבים מתועלתו באחידות המנה, אותה ניתן להשיג על ידי טיב העירבול, החציר, גרעיני הכותנה, אולי מעט שמן וחרובים.

להמחשה מצורפות דוגמאות לבליט יונקים ומנת עגלות ממוצעת.

חודשים. שאריות מאבובי החולבות, במידה שיש, יחליפו בליט עגלות עד להריון. עגלות הוות תאלצנה להסתפק ב-10 ק"ג חומר יבש בליט עגלות ביום, ללא שאריות בליט חולבות וללא כל תיגבור אחר, אפילו יהיה האבוס ריק בלילה. רצויה "הכנה" כחודש לפני ההמלטה יחד עם היבשות הממליטות.

אין צורך ואין כוונה להוציא מהמנות את זבל העופות, מאחר שבכל זאת להזלה של כ-50 אג' לראש ליום יש משמעות. אבל נראה, שיש להגביל את השימוש בזבל לרמות של כ-1.5 ק"ג חומר יבש בלבד וגם כאן רצוי לא לחסוך ולהשתמש רק בזבל שעבר טיפול מבוקר. יש לשאוף למנות, אשר יכילו לפחות 50% מהחומר היבש מזון גס כאשר לפחות מחציתו, אם לא למעלה מזה, תחמיץ חיטה או חציר דגן באיכות טובה.

אחת השגיאות האופייניות אצלנו היא במשקים, שרק חלק מהמנה בבליט והיתר ב"קפיטריה". יש לעשות כל מאמץ לבלול הכל, ואם אין אפשרות, אז יש לתת באופן חופשי חציר דגן להשלמה ולא קש.

1. דוגמה למנת עגלות; בסיס החישוב למנה ממוצעת של 8 ק"ג חומר יבש.

תכולות	מזונות	
חומר יבש	שעורה	1.5 ק"ג
חומר טרי	תירס	0.9
אנרגיה נטו	סובין	0.4 ק"ג
חלבון	שחת דגן	1.3 ק"ג
חומר יבש גס	תחמיץ חיטה	4.0 ק"ג
סידן	קש חיטה	1.7 ק"ג
זרחן	זבל מטופל	2.3 ק"ג
מלח	מלח	17 גרם
ויטמין A	תרכיז ויטמינים	18 גרם
		8 ק"ג
		12 ק"ג
		11 מגה'קל'
		1 ק"ג
		4 ק"ג
		50 גרם
		30 גרם
		15 גרם
		70,000 יחב"ל

2. דוגמה לבליט יונקים; בסיס החישוב 1 טון בליט.

תכולות	מזונות	
חומר יבש	שעורה	440 ק"ג
חומר טרי	תירס	120 ק"ג
אנרגיה נטו	סורגום	80 ק"ג
חלבון	ג' כותנה	100 ק"ג
חומר יבש גס	שמן	10 ק"ג
סידן	שחת אספסת	90 ק"ג
זרחן	כוספה סויה	130 ק"ג
ויטמין A	תרכיז ויט' + מינ'	30 ק"ג
		883 ק"ג
		1000 ק"ג
		1632 מגה'קל'
		160 ק"ג
		80 ק"ג
		5 ק"ג
		4 ק"ג
		10 מיליון יחב"ל